

РЕЛОКАЦІЯ ТА ПРОБЛЕМИ ДОВКІЛЛЯ: ЗВОРОТНІ ТА ПРЯМІ ЗВ'ЯЗКИ

Ольга БОДНАР-ПЕТРОВСЬКА

*кандидат юридичних наук,
факультет права Teisės Mokykla
Університет Миколаса Ромеріса
м. Вільнюс, Литовська Республіка*

Переміщення людей є складним соціально-економічним процесом, який тісно взаємодіє з навколишнім середовищем, створюючи як прямі, так і зворотні зв'язки. У сучасному глобалізованому світі вплив екологічних чинників на переміщення населення зростає, а процеси урбанізації та міграції самі стають чинниками погіршення стану довкілля. Взаємозв'язок між переселенням та станом довкілля є предметом численних наукових досліджень, спрямованих на виявлення механізмів впливу та розробку стратегій адаптації.

Прямі зв'язки між переселенням та станом довкілля:

1. Прямі екологічні наслідки міграції включають фізичні, екологічні та соціально-економічні аспекти. Основними чинниками цих впливів є:

2. Урбанізація і тиск на інфраструктуру. Дослідження показують, що глобальна урбанізація є одним з основних наслідків міграційних процесів. За даними ООН, до 2050 року понад 68% населення буде жити в містах, що значно збільшить забруднення навколишнього середовища. Масове будівництво житлових комплексів, транспортних мереж та промислових зон призводить до вирубки лісів, втрати біорізноманіття та забруднення повітря і води.

3. Збільшення споживання природних ресурсів. Дослідження Світового банку показують, що міграція в економічно розвинені регіони призводить до збільшення споживання води та енергії, а також до зростання виробництва ¹відходів. Наприклад, міграційне зростання в азійських мегаполісах супроводжується дефіцитом води та перевантаженням енергетичних систем.²

¹ Устименко В.А. (2023) Розвиток України в умовах мілітарного впливу: соціально-правові, економічні та екологічні аспекти (Т.1) Збірник матеріалів Міжнародно-практивної конференції. С.43-57.

² Царенко О.М., Несветов О.О., Кадацький М.О., (2018) Основи екології та економіка природокорситування (3-тє вид.) Суми: Університетська книга. С.38-63.

4. Микитенко В.В., Чупріна М.О. (2023) Місце та роль природно-ресурсних активів у просторовому розвитку господарських систем України в ресурсних обмеженнях. Вісник економічної науки України. С.2-3.

4. Забруднення навколишнього середовища. Переселення, особливо до великих міст та промислово розвинених регіонів, призводить до збільшення викидів парникових газів від транспорту, промисловості та побутової діяльності. Дослідження Європейського агентства з навколишнього середовища показують, що на транспортний сектор у мегаполісах припадає понад 30% викидів CO₂, значна частина яких пов'язана з внутрішньою та міжнародною міграцією.

Петлі зворотного зв'язку виникають, коли зміни в навколишньому середовищі спричиняють міграційні процеси або впливають на соціально-економічну структуру регіонів.

1. Кліматична міграція. За даними Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (МГЕЗК), підвищення середньої температури на 1°C може призвести до переміщення понад 100 мільйонів людей до 2050 року. Посухи, повені та підвищення рівня моря змушують людей залишати свої домівки. Одним із прикладів цього є масове переміщення людей у Бангладеш через повені в прибережних регіонах.

2. Виснаження природних ресурсів. Втрата родючих ґрунтів, опустелювання та забруднення водних джерел змушують сільське населення мігрувати до міст або за кордон. Згідно з дослідженнями ФАО, в Африці, наприклад, щороку через ерозію втрачається близько 2,8 млн га сільськогосподарських земель, що сприяє міграції фермерів до міст.

3. Соціальні та екологічні конфлікти. Обмеженість ресурсів у місцях компактного проживання мігрантів призводить до загострення соціальних конфліктів. Дослідження вчених Оксфордського університету підтверджують, що збройні конфлікти більш вірогідні в регіонах з високою екологічною нестабільністю, що, в свою чергу, провокує нові хвилі вимушеного переміщення.

У глобальному контексті екологічні проблеми вимагають негайних дій. Найбільшими викликами є забруднення повітря, води та ґрунту, зміна клімату та втрата біорізноманіття. Ці проблеми вимагають розробки та впровадження узгодженої міжнародної екологічної політики.

Зарубіжний досвід показує, що для ефективного вирішення екологічних проблем необхідно вдосконалювати механізми захисту довкілля. Це включає в себе впровадження сучасних технологій, посилення контролю за дотриманням екологічних норм та активну участь громадськості.

Японія є прикладом країни, яка активно впроваджує енергозберігаючі технології та розвиває електромобілі. Гібридні автомобілі, такі як Honda і Toyota, відомі своєю високою паливною ефективністю та низьким рівнем викидів. Крім того, в країні проводяться регулярні екологічні дослідження, а кожна префектура має власні екологічні закони та програми.

Врахування світового досвіду регулювання сектору природних ресурсів сприяє формуванню збалансованого інституційного простору між державою, економікою та суспільством. Це забезпечує ефективне

управління природними ресурсами та збереження довкілля для майбутніх поколінь.

Тому об'єднання зусиль на міжнародному рівні, використання передових технологій та залучення громадськості є ключовими елементами у подоланні сучасних екологічних викликів.

Стратегії мінімізації негативного впливу

1. Враховуючи взаємозалежність міграційних та екологічних процесів, науковці та міжнародні організації пропонують кілька стратегій адаптації.³

2. Сталий розвиток міст – впровадження зелених технологій, екологічне зонування, розширення мережі громадського транспорту для зменшення забруднення.

3. Раціональне використання ресурсів – контроль за споживанням води, управління відходами та просування енергоефективних технологій.

Екологічна міграційна політика – впровадження програм адаптації мігрантів, виділення ресурсів у приймаючих громадах.

Таким чином, взаємозв'язок між переселенням і навколишнім середовищем є складним і динамічним процесом, який потребує всебічного аналізу та ефективного регулювання. З одного боку, переміщення населення чинить значний тиск на природні ресурси, що призводить до деградації екосистем, зростання забруднення та зміни клімату. З іншого боку, саме екологічні зміни стають каталізатором нових міграційних процесів, створюючи петлю зворотного зв'язку та загострюючи соціально-економічні виклики для держав і міжнародної спільноти.

Наукові дослідження підтверджують, що неконтрольована урбанізація та збільшення споживання ресурсів у приймаючих регіонах без належного екологічного менеджменту можуть мати незворотні наслідки для природного середовища. Водночас існують перспективні стратегії мінімізації негативних наслідків, серед яких сталий розвиток міст, екологічне планування, раціональне використання ресурсів та реалізація заходів з адаптації мігрантів до нових умов.

Таким чином, вирішення проблем, пов'язаних з переселенням і навколишнім середовищем, вимагає міждисциплінарного підходу, що поєднує економічні, соціальні та екологічні аспекти. Тільки завдяки ефективній співпраці між урядами, міжнародними організаціями, науковою спільнотою та громадськістю можна досягти гармонійного балансу між необхідністю міграції та збереженням навколишнього середовища для майбутніх поколінь.⁴

3. Попик О.В.. (2022) Еколого-економічні аспекти міграційних процесів. Журнал Економіка та суспільство. С.2-3.

⁴ Царенко О.М., Несветов О.О., Кадацький М.О.. (2018) Основи екології та економіка природокористування (3-тє вид.) Суми: Університетська книга. С. 63.